

# สถานะองค์ความรู้ว่าด้วยภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ (พ.ศ. 2547-2566)

## State of Knowledge on the Representation of Mental Illnesses in the Media (2004-2023)

นิธิศ ธรรมแสงอดิภา<sup>1\*</sup>, สุภาภรณ์ ตังตรงไพโรจน์<sup>1</sup> และ กฤษภดินทร์ วงศ์คำ<sup>1</sup>

Nithis Thammasaengadipha<sup>1\*</sup>, Supaphan Tangtrongpairoj<sup>1</sup> and Kridbordin Wongkham<sup>1</sup>

Received: 24 January 2025

Revised: 20 March 2025

Accepted: 30 March 2025

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานะองค์ความรู้ว่าด้วยภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร รวบรวมและวิเคราะห์งานศึกษาภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ Google Scholar ย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547–2566 (ค.ศ. 2004–2023) จากนั้นนำวรรณกรรมที่สืบค้นได้และผ่านการคัดเลือกจำนวน 55 รายการ มาวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยนำองค์ความรู้จากวรรณกรรมมาจัดประเด็นตามกรอบการศึกษา ผลการวิเคราะห์สถานะองค์ความรู้ภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการสื่อสารภาพแทนของโรคจิตเวช งานศึกษาในอดีตมักระบุว่าสื่อนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในเชิงลบและไม่ถูกต้อง ทว่ามีงานศึกษาในระยะหลังที่เสนอว่าตัวละครในสื่อบันเทิงมีอาการตรงตามเกณฑ์วินิจฉัยโรค แม้สื่อจะนำเสนอแบบเกินจริง ทั้งยังมีงานศึกษาที่เสนอว่าการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรคจิตเวชในเชิงบวกและถูกต้องอาจมิได้นำไปสู่การลดการตีตราหรือความรู้ความเข้าใจ เพราะการสื่อสารยังขึ้นอยู่กับบริบท

2) ด้านผลกระทบของสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคจิตเวชต่อผู้ป่วยและสังคม ประกอบด้วยผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การสร้างการรับรู้ที่ผิด การตีตรากลัวโทษ และการนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ ส่วนผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง การนำไปสู่การเปิดรับ/ยอมรับผู้ป่วย และการเสนอแนวทาง/นโยบายแก้ไขปัญหา

3) ด้านการใช้สื่อในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับโรคจิตเวชในสังคม ได้แก่ การพัฒนาสื่อเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และการทดลองนำสื่อที่มีอยู่ คือ ซีรีส์เกาหลี มาใช้เป็นเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

คำสำคัญ: ภาพแทน, โรคจิตเวช, สื่อ

<sup>1</sup> นักวิจัย ศูนย์ความมั่นคงร่วมสมัยศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<sup>1</sup> Researcher, Contemporary Security Studies Center, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University

\* Corresponding author: th\_nithis@yahoo.com

## Abstract

This research aims to explore the state of knowledge on the representation of mental illnesses in the media. It employs a documentary research method to collect and analyze studies on the representation of mental illnesses in the media, published in both Thai and English, retrieved from the Google Scholar electronic database, between 2004 and 2023. A total of 55 selected literature items were analyzed using directed content analysis, organizing the knowledge from the literature according to the study framework. The analysis reveals the state of knowledge on the representation of mental illnesses in the media in three areas:

1) On the communication of mental illness representation: Studies in the past often indicated that the media presents a negative and inaccurate representation of mental illnesses. However, recent studies suggest that characters in entertainment media exhibit symptoms that align with diagnostic criteria for mental disorders, even though the media may exaggeratedly present these. Additionally, another study proposes that presenting positive and accurate information about mental illness may not necessarily lead to a reduction of stigma or improved understanding, as communication still depends on contexts.

2) On the impacts of media content related to mental illness on patients and society: On the one hand, negative impacts include the creation of misconceptions, stigma, blame, and discrimination. On the other hand, positive impacts include the establishment of accurate awareness, leading to the acceptance of patients, and the proposal of solutions or policies to address issues.

3) On using media as a tool to create awareness that influences changes in societal attitudes towards mental illness. This includes the development of new media to foster understanding and experiments, and also the usage of existing media, such as Korean dramas, as tools to create awareness that can lead to changes in attitudes.

**Keyword:** Representation, Mental Illness, Media

## บทนำ

สุขภาพจิตเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในระดับสากล อันเนื่องมาจากจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและผลกระทบที่มีต่อความบกพร่องทางสุขภาพ ประกอบด้วย อัตราการเสียชีวิต ความทุพพลภาพ และการฆ่าตัวตาย รวมถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ครอบครัวและชุมชนจากภาระในการรักษาและการสูญเสียโอกาสในการทำงาน (World Health Organization, 2004) ข้อมูลจาก Global Burden

of Disease Collaborative Network (2018) ระบุว่าในปี 2017 ประชากรโลกกว่า 792 ล้านคน (หรือประมาณ 1 ใน 10 ของประชากรโลก) ได้รับการวินิจฉัยว่ามีภาวะของโรคจิตเวช นอกจากนี้ โรคจิตเวทยังเป็นสาเหตุของภาวะทุพพลภาพในประชากรโลกกว่า 122 ล้านคน ข้อมูลเหล่านี้ยังไม่นับรวมผู้ป่วยที่ไม่เข้ารับการรักษา ซึ่งการไม่เข้ารับการรักษาส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการตีตราทางสังคมที่ดำเนินสืบเนื่องมาอย่างยาวนาน

*History of Madness* ของมิเชล ฟูก็อดต์ (Foucault, 2006) เป็นหมุดหมายสำคัญที่เผยให้เห็นปฏิบัติการกีดกันความบ้าที่เริ่มเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 จากปฏิบัติการกีดกันทางภาษา (discursive practice) ด้วยการกีดกันความบ้าให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เหตุผล (unreason) ขณะเดียวกัน คนบ้ายังถูกกีดกันผ่านปฏิบัติการทางสังคม โดยสถาบันที่ถูกสถาปนาขึ้นมาเพื่อจัดการกับความบ้า เช่น โรงพยาบาลบ้า (lunatic/insane asylum) ความเป็นอื่นจากความเป็นปกติของความบ้าจึงปรากฏชัดขึ้นในสังคมสมัยใหม่

กระทั่งเกิดความริเริ่มในการพัฒนาเกณฑ์การวินิจฉัยความบ้าอย่างเป็นทางการมาตรฐานในสหรัฐอเมริกาในปี 1920 คือ “คู่มือสถิติสำหรับใช้ในสถาบันเพื่อคนบ้า” (The Statistical Manual for the Use of Institutions for the Insane) ตลอดจนในปี 1950 มีการพัฒนาระบบการวินิจฉัยความบ้าที่เป็นทางการเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาถึง 5 ระบบที่ถูกใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ ในการนี้ ในปี 1952 สมาคมจิตแพทย์อเมริกันจึงนำระบบการวินิจฉัยทั้งหมดมารวบรวมแล้วจัดทำให้เป็นมาตรฐานเดียว กลายเป็น “คู่มือวินิจฉัยและสถิติสำหรับความผิดปกติทางจิต” (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders; DSM) ทว่าคู่มือดังกล่าวกลายเป็นฉบับที่ 1 (DSM-1) เมื่อ 16 ปีให้หลังได้มีการปรับปรุงคู่มือเป็นฉบับที่ 2 (DSM-2) ในปี 1968 โดยพยายามเทียบเคียงกับ “บัญชีจำแนกทางสถิติระหว่างประเทศของโรคและปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้อง” ขององค์การอนามัยโลก นำมาสู่การพัฒนาเกรด (degrees) ของ “โรคจิตเวช” (Morse, 2021) คำว่าบ้า เช่น lunatic, mad, insane จึงสูญหายไปจากคู่มือที่เป็นทางการ กลายเป็นคำว่า “ความผิดปกติทางจิต” และ “โรคจิตเวช” เป้าหมายของวิชาชีพด้านจิตเวชศาสตร์ จึงถูกเปลี่ยนจากการจัดการ “ความบ้า” มาเป็น “โรคจิตเวช” หรือ “ปัญหาสุขภาพจิต” (Maj, 2012)

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เทคโนโลยีผสมผสานเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงอยู่ของมนุษย์จนแยกไม่ขาด ความเป็นอื่นของโรคจิตเวชถูกต่อยอดผ่านปฏิบัติการทางสังคมโดยเทคโนโลยีการสื่อสารที่เติบโตเป็นสื่อสารมวลชน ดังปรากฏในหนังสือ *Media Madness: Public Images of Mental Illness* โดย Wahl (1995) ซึ่งนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ อันฉายให้เห็นปัญหาการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในรายการโทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่นำเสนอโรคจิตเวชในฐานะคุณลักษณะของตัวละครที่เป็นฆาตกรหรือตัวร้าย Wahl เห็นว่าคุณลักษณะเหล่านี้ไม่ตรงกับความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวชที่ตนจำเรียนมาในสาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก ยิ่งไปกว่านั้น ภาพแทนของโรคจิตเวชที่นำเสนอทางโทรทัศน์ยังพัฒนาไปสู่ความคิดและภาพลักษณ์ของผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชที่คนในสังคมเข้าใจ กลายเป็นการเหมารวมและตีตราว่าผู้ป่วยเป็นดังเช่นที่รายการโทรทัศน์นำเสนอ ในอีกด้านหนึ่ง ประสบการณ์ในฐานะนักจิตวิทยาคลินิกของ Wahl ทำให้เขาสัมผัสถึงความรู้สึกอับอาย ละอาย และหดท้อของผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวช อันเป็นปฏิกริยาจากการรับรู้ทัศนคติเชิงลบที่ผู้ป่วยได้รับจากสาธารณชน

นอกจากนี้ Wahl (1992) ยังได้เผยแพร่บทความวิจัยที่รวบรวมงานศึกษาการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชที่ปรากฏในสื่อในช่วงทศวรรษ 1950–1990 พบว่า สื่อสารมวลชนเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคจิตเวชต่อสาธารณชนผ่านการนำเสนอแบบซ้ำ ๆ สม่าเสมอ ทว่างานศึกษาส่วนใหญ่ระบุว่าภาพแทนของโรคจิตเวชที่นำเสนอในสื่อกลับไม่ถูกต้อง และทำให้โรคจิตเวชกลายเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ ทั้งยังมีงานศึกษาจำนวนน้อยที่ตระหนักถึงผลกระทบอันเป็นโทษจากการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในลักษณะดังกล่าวต่อสาธารณชน

ในช่วงทศวรรษต่อมา Stout et al. (2004) ต่อยอดงานศึกษาของ Wahl โดยรวบรวมผลการศึกษากลับมาเกี่ยวกับการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในช่วงปี 1990-2003 พบว่า แนวโน้มของผลการศึกษาส่วนใหญ่มีข้อค้นพบสอดคล้องกันว่า ภาพแทนของโรคจิตเวชที่ถูกนำเสนอในสื่อสารมวลชนเป็นภาพแทนในเชิงลบ โดยมักเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าเริ่มมีงานศึกษาด้านผลกระทบจากการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อสารมวลชนที่มีต่อผู้ชมมากขึ้น โดยพบว่าภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อสารมวลชนนำไปสู่การรับรู้ว่ามีผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชเป็นอันตรายและไม่อาจคาดเดาพฤติกรรมได้ เห็นได้ว่า ภาพแทน (representation) อันเป็นสิ่งที่ถูกนำเสนอ (represented) ผ่านภาษาหรือสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น เสียง ถ้อยคำ ภาพอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนวัตถุ สามารถนำเสนอแนวคิด ความคิด และอารมณ์ จนเกิดเป็น “ความหมายร่วม” (shared meanings) ในวัฒนธรรม ผ่านปฏิบัติการบ่งความหมาย (signifying practice) ของความเป็นอื่น (Hall, 1997)

งานศึกษาการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในช่วง ค.ศ. 1950-2003 มีข้อค้นพบเกือบเป็นเอกฉันท์ว่าสื่อสารมวลชนนำเสนอภาพแทนที่ไม่ถูกต้อง และนำไปสู่การรับรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชในลักษณะเหมารวมและตีตราในเชิงลบ กระทั่งการมาถึงของกระแสความนิยมสื่อเกาหลีในช่วงครึ่งหลังทศวรรษ 2010 ที่มีซีรีส์เกาหลีจำนวนมากนำเสนอตัวละครที่เป็นผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวช ทว่านำเสนอเรื่องราวในเชิงบวก ซึ่งจุดประกายให้เกิดการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำซีรีส์เกาหลีมาใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวชแก่ชุมชน (Park et al., 2019; Park et al., 2020)

นอกจากนี้ ในช่วงเวลาไล่เลี่ยกัน เอ็ม.ไนท์ ชยามาลาน (M. Knight Shyamalan) ผู้กำกับ

ภาพยนตร์ฮอลลีวูดสร้างผลงานภาพยนตร์ที่กลายมาเป็นภาพยนตร์ภาคต่อที่ได้รับความนิยม คือ *Split* (2016) และ *Glass* (2019) โดยนำเสนอตัวละครที่มีอาการของโรคหลายอัตลักษณ์ (Dissociative Identity Disorder; DID) จุดประกายให้เกิดงานศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอโรคหลายอัตลักษณ์ในสื่อบันเทิง ที่มีข้อค้นพบว่าตัวละครที่นำเสนอในภาพยนตร์และละครมีอาการสอดคล้องกับเกณฑ์วินิจฉัยขั้นต่ำของโรคหลายอัตลักษณ์ตามเกณฑ์ DSM-5 ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ทำทลายผลการศึกษาระแสหลักที่มักวิจารณ์ว่าสื่อบันเทิงนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชแบบไม่ถูกต้อง (Cortez, 2022) เห็นได้ว่า นับตั้งแต่การเผยแพร่งานศึกษาของ Wahl (1992) ที่รวบรวมการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อในช่วงทศวรรษ 1950-1990 ตลอดจนงานศึกษาของ Stout et al. (2004) ที่ดำเนินการศึกษาต่อเนื่องจากงานของ Wahl โดยรวบรวมงานศึกษาในช่วงปี 1990-2003 ซึ่งเผยให้เห็นจันทามติของผลการศึกษาการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อที่นำเสนอภาพแทนที่นำไปสู่การรับรู้แบบเหมารวมและตีตราในเชิงลบ อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2010 เป็นต้นมา การนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อรวมถึงงานศึกษาภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ แม้ในโลกวิชาการภาษาไทยจะมีงานศึกษาการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อจำนวนหนึ่ง ทว่ายังไม่มี การสำรวจสถานะและจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ คณะวิจัยจึงดำเนินการสำรวจสถานะและจัดการองค์ความรู้ด้านการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ ทั้งงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่ออัปเดตองค์ความรู้ให้เป็นปัจจุบันโดยต่อยอดจากผลการศึกษาของ Stout et al. (2004) ที่เผยแพร่ในปี 2004 โดยรวบรวมงานศึกษาที่เผยแพร่ในช่วง 2 ทศวรรษ คือ ปี 2004-2023 (พ.ศ. 2547-2566)

## วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสำรวจสถานะองค์ความรู้ด้านการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ ในห้วงปี พ.ศ. 2547-2566 (ค.ศ. 2004-2023)

## วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยรวบรวมองค์ความรู้ทั้งที่เผยแพร่ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สืบค้นจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ Google Scholar ย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547–2566 (ค.ศ. 2004–2023) โดยใช้คำค้นหา ได้แก่ (1) โรคจิตเวช, สื่อ (2) สุขภาพจิต, สื่อ (3) mental illness, media และ (4) mental health, media โดยคัดเลือกเฉพาะวรรณกรรมที่ตรงตามเกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เป็นหนังสือหรือตำราที่มีการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือวิทยานิพนธ์ หรือบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่มีการพิชญาวิจารณ์ หรือบทความนำเสนอในการประชุมวิชาการที่มีการรวมเล่ม (2) เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2547–2566 (ค.ศ. 2004–2023) และ (3) มีวัตถุประสงค์ และเนื้อหาในบทความย่อ ตรงตามกรอบการศึกษา

คณะวิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า (directed content analysis) โดยนำองค์ความรู้จากวรรณกรรมที่ผ่านการคัดเลือกและตรวจสอบด้วยแบบตรวจสอบรายการ (check list) ทั้งสิ้น 55 รายการ มาจัดประเด็นตามกรอบการศึกษาของ Wahl (1992) และ Stout et al. (2004) เป็นฐานในการวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การสื่อสารภาพแทนของโรคจิตเวชที่ปรากฏผ่านสื่อ (2) ผลกระทบของสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคจิตเวชต่อผู้ป่วยและสังคม และ (3) การใช้สื่อเป็นเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับโรคจิตเวชในสังคม

หลังจากการนำเนื้อหาองค์ความรู้จากวรรณกรรมมากำหนดหมวดหมู่และจัดประเด็นตามกรอบศึกษา คณะวิจัยใช้สถิติพรรณนา นำเสนอจำนวนและร้อยละของงานศึกษาจำแนกตามรายประเด็น

จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์สถานะองค์ความรู้ (state of knowledge) อันหมายถึงการมีอยู่ขององค์ความรู้ที่ไม่อาจแยกขาดจากกระบวนการได้มาซึ่งการรู้ (process of knowing) โดยที่มนุษย์ในฐานะผู้รู้ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคม (Khataniar, 2018) ความรู้ที่ถูกนำเสนอผ่านตัวบท (text) หรือภาษา จึงไม่เป็นอิสระจากบริบท (context) ที่ถูกประกอบสร้างโดยความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคม

นอกจากนี้ การเผยแพร่ความรู้ของผู้รู้ในฐานะองค์ประธานทางญาณวิทยา (epistemic subject) ยังเป็นการแสดงออกซึ่งหน้าที่ทางญาณวิทยา (epistemic authority) ในการนำเสนอจุดยืนทางญาณวิทยา (epistemic position) ต่อผู้อื่น โดยการยืนยัน (claim) และรับประกัน (secure) ความรู้นั้นในฐานะความจริง (truth) รวมถึงพิสูจน์ให้เห็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลว่าผู้อื่นสามารถเชื่อมั่นและยอมรับความรู้ดังกล่าวในฐานะความจริงได้ ความรู้จึงมีความเชื่อมโยงเชิงสถาบัน (institutional link) ระหว่างเครือข่ายขององค์ประธานทางญาณวิทยา (คือ ผู้รู้และผู้อื่นที่อาจยอมรับหรือปฏิเสธความรู้นั้น) (Vega-Encabo, 2016)

ดังนั้น การวิเคราะห์สถานะองค์ความรู้ในที่นี้จึงเป็นการสืบสอบบริบทที่องค์ความรู้หรือตัวบทนั้นเชื่อมโยงอยู่ ตลอดจนการตีความจุดยืนทางญาณวิทยาขององค์ประธานอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการได้มาซึ่งการรู้และสถาบันที่องค์ประธานเชื่อมโยงอยู่ เพื่อชี้ให้เห็นถึงเหตุผลในการมีอยู่ (reason for being) ขององค์ความรู้ด้านการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อว่าองค์ความรู้ดังกล่าวตอบสนองจุดยืนทางญาณวิทยาแบบใด ภายใต้บริบทใด

## ผลการศึกษา

จากการรวบรวมงานศึกษาเกี่ยวกับภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ พบว่ามีงานศึกษา

จำนวนทั้งสิ้น 55 รายการ สามารถจำแนกเนื้อหาตามรายประเด็นได้ดังต่อไปนี้

**ตารางที่ 1** แสดงจำนวนงานศึกษาเกี่ยวกับภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ จำแนกเนื้อหาตามรายประเด็น

เนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
1. งานศึกษาด้านการสื่อสารภาพแทนของโรคจิตเวช	37	67.3
1.1 งานศึกษาภาษาไทย	17	45.9
1.2 งานศึกษาภาษาอังกฤษ	20	54.1
2. งานศึกษาด้านผลกระทบของสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคจิตเวช	35	63.6
2.1 ผลกระทบเชิงลบ	15	42.9
2.2 ผลกระทบเชิงบวก	24	68.6
3. งานศึกษาด้านการใช้สื่อในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับโรคจิตเวชในสังคม	21	38.2

**1) งานศึกษาด้านการสื่อสารภาพแทนของโรคจิตเวช** จำนวน 37 รายการ (ร้อยละ 67.3 ของจำนวนงานศึกษาทั้งหมด) เป็นงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย จำนวน 17 รายการ (ร้อยละ 45.9) และเป็นงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาอังกฤษ จำนวน 20 รายการ (ร้อยละ 54.1) สามารถสรุปภาพรวมสถานะองค์ความรู้ได้ดังนี้

1.1) สถานะองค์ความรู้ด้านการสื่อสารภาพแทนของโรคจิตเวช ที่เผยแพร่ในภาษาไทย *ทศวรรษ 2540s: สื่อมวลชนกับการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับโรคจิตเวช*

ในโลกริชาการภาษาไทยช่วงทศวรรษ 2540s พบงานศึกษาจำนวน 2 รายการ โดยมีประเด็นร่วมกัน คือ การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชที่นำไปสู่การรับรู้เชิงตีตรา ผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงและเป็นอันตราย อันมีที่มาจาก การขาดความเข้าใจในอาการและพฤติกรรมของผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชอย่างเพียงพอ

*ทศวรรษ 2550s: สื่อบันเทิงกับการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวช*

ในช่วงทศวรรษ 2550s พบงานศึกษาจำนวน 3 รายการ โดยมีประเด็นร่วมกัน คือ การศึกษาการนำเสนอภาพแทนในสื่อบันเทิง ได้แก่ ภาพยนตร์ และละคร เช่น การนำเสนอการป่วยเป็นโรคประสาทที่เชื่อมโยงกับการเป็นหญิงร้ายในละครไทย และงานที่ริเริ่มนำเสนอความเชื่อมโยงระหว่างอาการป่วยด้วยโรคจิตเวชกับประเด็นทางสังคมในภาพยนตร์

*ทศวรรษ 2560s: สื่อที่หลากหลายกับการนำเสนอประเด็นสุขภาพจิต*

ทศวรรษ 2560s เป็นช่วงเวลาที่ทำให้ดวงสื่อศึกษาไทยให้ความสนใจต่อประเด็นสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นอย่างมาก เห็นได้จากจำนวนงานศึกษาในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ ที่มีจำนวนมากถึง 12 รายการ โดยกลุ่มงานศึกษาในช่วงเวลานี้นำเสนอภาพแทนในสื่อหลากหลายรูปแบบ อาทิ นวนิยายทั้งไทยและเทศ ซีรีส์เกาหลี ภาพยนตร์ทั้งไทยและ

เทศ ตลอดจนวรรณคดี และไซเชียมมีเดีย ทั้งยังมีความพยายามในการช่วงชิงความหมายและทำความเข้าใจกลวิธีการสร้างตัวละครและเรื่องราวมากขึ้น เช่น การเชื่อมโยงให้เห็นปัจจัย “ภายนอก” อาทิ ครอบครัว สังคม ที่ส่งผลต่อความเจ็บป่วย “ภายใน” ของตัวละคร รวมถึงการบอกเล่าประสบการณ์ตรงจากมุมมองของผู้ป่วย อันเป็นการมอบอำนาจให้ผู้มีประสบการณ์ตรงได้เป็นผู้เล่าเรื่องราวของตนเอง ทำให้เห็นสื่อในฐานะพื้นที่ปฏิบัติการช่วงชิงความหมายของโรคจิตเวช ทั้งในฐานะสนามของอำนาจจากหลากหลายทิศทางที่ร่วมกำหนดกำกับความหมายของโรคจิตเวช ไม่ว่าจะเป็นสถาบัน ครอบครัว สังคม สื่อมวลชน การแพทย์ การปกครอง ที่ทำให้วาทกรรมเพศ วาทกรรมครอบครัว วาทกรรม การแพทย์ และวาทกรรมอื่น ๆ ถักทอกันอยู่ในพื้นที่ของสื่อ ขณะเดียวกันก็เป็นสนามของการตอบโต้จากฝั่งโรคจิตเวชในฐานะสิ่งที่มีใช้ความผิดปกติของปัจเจกบุคคล มิใช่โรคของคนบาป หรือจุดจบของคนไม่ดี ทว่าเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับภายนอกบุคคล (exteriority) อย่างแยกไม่ขาด

1.2) สถานะองค์ความรู้ด้านการสื่อสารภาพแทนของโรคจิตเวช ที่เผยแพร่ในภาษาอังกฤษก่อนปี 2007: งานศึกษาในฐานะการเป็นปากเป็นเสียง

ในโลกวิชาการภาษาอังกฤษช่วงทศวรรษก่อนปี 2007 พบงานศึกษาจำนวน 4 รายการ โดยมีประเด็นร่วมกัน คือ การนำเสนอให้เห็นว่าสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อบันเทิงและข่าว ตลอดจนภาพยนตร์แอนิเมชันของวอลต์ดิสนีย์ นำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวช และกระบวนการรักษาที่นำไปสู่ความเข้าใจที่ผิด ตลอดจนการเหมารวมและตีตราในแง่ลบ

2007-2016: ทศวรรษแห่งการศึกษาภาพแทนโรคจิตเภท

ในช่วงทศวรรษ 2007 - 2016 พบงานศึกษาจำนวน 6 รายการ โดยมีประเด็นร่วมที่โดดเด่น คือ การนำเสนอประเด็นภาพแทน

โรคจิตเภท (Schizophrenia) ซึ่งพบในงานศึกษาจำนวน 5 รายการ จากทั้งหมด 6 รายการ ข้อค้นพบมีทั้งการสื่อสารภาพแทนในแง่ลบและการนำเสนอข้อมูลที่ผิด การใช้ความรุนแรงต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงฉากผู้ป่วยถูกปฏิบัติอย่างทารุณในสถานบำบัด นอกจากนี้ยังพบงานศึกษาการนำเสนอความเชื่อที่ผิด (myths) เกี่ยวกับโรคจิตเวชหลายโรคที่นำเสนอในข่าว โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ที่นำไปสู่การตีตรา ความรู้สึกอับอาย การโทษตนเอง การปกปิดความเจ็บป่วย กระทั่งการไม่กล้าแสวงหาการรักษา ภาพเหมารวมดังกล่าว ได้แก่ เป็นอันตรายต่อผู้อื่น เอาแน่เอานอนไม่ได้ สื่อสารด้วยลำปาก รู้สึกแปลกแยก ต้องถูกผู้อื่นกล่าวโทษ จัดการตนเองไม่ได้ ไม่ดีขึ้นแม้เข้าสู่กระบวนการรักษา และไม่สามารถฟื้นฟูได้

2017-2023: เอ็ม. ไนท์ ชยามาลาน และงานศึกษาในเอเชีย

เช่นเดียวกับวงการสื่อศึกษาไทยในช่วงทศวรรษ 2560s ที่ทำที่ความสนใจต่อการนำเสนอประเด็นสุขภาพจิตในสื่อมีมากขึ้น เห็นได้จากจำนวนงานศึกษาในช่วงเวลาเพียงครั้งแรกของทศวรรษที่มีจำนวนมากถึง 10 รายการ โดยมีประเด็นร่วมที่โดดเด่น คือ โรคหลายอัตลักษณ์ พบงานศึกษาเกี่ยวข้องถึง 5 รายการ กระแสการศึกษานี้ได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ภาคต่อชื่อดังคือ *Split* (2016) และ *Glass* (2019) ผลงานการกำกับของ เอ็ม. ไนท์ ชยามาลาน รวมถึงการเกิดขึ้นของกระแสการศึกษาภาพแทนของโรคจิตเวชที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ตลอดจนงานศึกษาจากกลุ่มนักวิชาการชาวเอเชีย ได้แก่ จีน อินเดีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย

ขณะที่ข้อเสนอกจากกลุ่มงานศึกษาในเอเชียยังดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับงานศึกษาจากโลกตะวันตกในช่วงก่อนหน้า คือ ภาพแทนของโรคจิตเวชที่ถูกนำเสนอในสื่อต่าง ๆ เป็นไปในเชิงลบ ฯลฯ ทว่าโลกตะวันตกเริ่มปรากฏงาน

ศึกษาที่วิพากษ์องค์ความรู้ในอดีต เช่น วิทยานิพนธ์ของ Rebecca Cortez แห่งมหาวิทยาลัยเซาท์แคโรไลนา ที่วิเคราะห์การนำเสนอโรคหลายอัตลักษณ์ในภาพยนตร์และละครที่เป็นที่นิยม 5 เรื่อง พบว่า ตัวละครที่มีอาการของโรคหลายอัตลักษณ์ในภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่อง มีอาการที่สอดคล้องกับเกณฑ์วินิจฉัยขั้นต่ำของโรคหลายอัตลักษณ์ตาม DSM-5 คู่มือการวินิจฉัยที่ปรับปรุงในปี 2013 ขณะที่ละครและภาพยนตร์ 4 เรื่องเผยแพร่ก่อนหน้าปี 2013 และมีหนึ่งเรื่องที่เผยแพร่ก่อนหน้าปี 2013 กว่า 50 ปี Cortez จึงเห็นว่าปัญหาที่ดูเหมือนจะเป็นการนำเสนอโรคจิตเวชแบบเกินจริงในสื่อ อาจมิได้เป็นผลที่มาจากทำให้ภาพไม่ถูกต้องตรงกับเกณฑ์การวินิจฉัย แต่เป็นเพราะเกณฑ์การวินิจฉัยโรคหลายอัตลักษณ์ใน DSM-5 ครอบคลุมอาการที่กว้างเกินไป ซึ่งปัญหานี้อาจเนื่องมาจากมีกรณีศึกษาผู้ป่วยด้วยโรคดังกล่าวจำนวนน้อย ทำให้ขาดข้อมูลเพื่อพัฒนาเกณฑ์การวินิจฉัยที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างเพียงพอ

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษากลุ่มนักวิชาการจากยุโรป นำโดย Laura Van Bevern แห่งมหาวิทยาลัยเกนต์ ประเทศเบลเยียม ที่ดำเนินการวิเคราะห์โวหาร (rhetoric) เชิงวิพากษ์ที่ใช้ประกอบสร้าง “สุขภาพจิต” และ “โรคจิตเวช” ในเนื้อหาข่าวหนังสือพิมพ์และนิตยสารใน 6 ประเทศ ได้แก่ กรีซ ไชปรัส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และนอร์เวย์ มีข้อเสนอที่วิพากษ์องค์ความรู้จากกลุ่มงานศึกษาก่อนหน้าที่มักเสนอให้สื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรคจิตเวชที่ “ถูกต้อง” เป็น “เชิงบวก” โดยไม่อาจเหมารวมได้ว่าการใช้วาทกรรมเชิงจิตเวช (bio-psychiatric discourses) และวาทกรรมที่มุ่งการสร้างความเข้าใจ จะนำไปสู่การลดการตีตราหรือการมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตและโรคจิตเวชเสมอไป เนื่องจากบริบทในการสื่อสารมีอิทธิพลสำคัญ ดังนั้น งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพควรนำเสนอให้เห็นว่าแต่ละวาท

กรรมปฏิบัติการแตกต่างกันอย่างไรภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน และปฏิบัติการของวาทกรรมหนึ่ง ๆ ภายใต้บริบทใดบ้างที่นำไปสู่การบ่งถึงตัวตนเชิงบวกของผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวช

**2) งานศึกษาด้านผลกระทบของสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคจิตเวชต่อผู้ป่วยและสังคม** จำนวน 35 รายการ (ร้อยละ 63.6 ของจำนวนงานศึกษาทั้งหมด) เป็นงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย จำนวน 16 รายการ (ร้อยละ 45.7) และงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาอังกฤษ จำนวน 19 รายการ (ร้อยละ 54.3) สามารถสรุปภาพรวมสถานะองค์ความรู้ได้ดังนี้

#### 2.1) ด้านผลกระทบเชิงลบ

ปรากฏในงานศึกษา 15 รายการ (ร้อยละ 42.9) เป็นงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย จำนวน 2 รายการ และในภาษาอังกฤษ จำนวน 13 รายการ

ประเด็นผลกระทบเชิงลบที่ถูกระบุถึงในงานศึกษามากที่สุด คือ การสร้างการรับรู้ที่ผิดพบในงานศึกษา 13 รายการ (ร้อยละ 37.1) มาจากงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย 1 รายการ และในภาษาอังกฤษ 12 รายการ รองลงมา คือ การตีตรากล่าวโทษ ซึ่งพบในงานศึกษา 11 รายการ (ร้อยละ 31.4) มาจากงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย 2 รายการ และในภาษาอังกฤษ 9 รายการ และประเด็นสุดท้าย คือ การนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ พบในงานศึกษา 7 รายการ (ร้อยละ 20.0) มาจากงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย 2 รายการ และในภาษาอังกฤษ 5 รายการ

#### 2.2) ด้านผลกระทบเชิงบวก

ปรากฏในงานศึกษา 24 รายการ (ร้อยละ 68.6) เป็นงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย 15 รายการ และในภาษาอังกฤษ 9 รายการ

ประเด็นผลกระทบเชิงบวกที่ถูกระบุถึงในงานศึกษามากที่สุด คือ การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง พบในงานศึกษา 16 รายการ (ร้อยละ

45.7) มาจากงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย 11 รายการ และในภาษาอังกฤษ 5 รายการ รองลงมา ได้แก่ การนำไปสู่การเปิดรับ/ยอมรับผู้ป่วย และการเสนอแนวทาง/นโยบายแก้ไข ซึ่งพบในงานศึกษา 11 รายการ เท่ากัน (ร้อยละ 31.4) โดยงานศึกษาที่ระบุผลกระทบที่นำไปสู่การเปิดรับ/ยอมรับผู้ป่วย พบในงานที่เผยแพร่ในภาษาไทย 9 รายการ และในภาษาอังกฤษ 2 รายการ ส่วนงานศึกษาที่ระบุผลกระทบที่นำไปสู่การเสนอแนวทาง/นโยบายแก้ไข พบในงานที่เผยแพร่ในภาษาไทย 3 รายการ และในภาษาอังกฤษ 8 รายการ

**3) งานศึกษาด้านการใช้สื่อในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับโรคจิตเวชในสังคม** จำนวน 21 รายการ (ร้อยละ 38.2 ของจำนวนงานศึกษาทั้งหมด) เป็นงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาไทย จำนวน 13 รายการ (ร้อยละ 61.9) และเป็นงานศึกษาที่เผยแพร่ในภาษาอังกฤษ จำนวน 8 รายการ (ร้อยละ 38.1)

สถานะองค์ความรู้ด้านการใช้สื่อในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสุขภาพจิตและโรคจิตเวชในสังคม พบว่า ในงานวิชาการภาษาไทยมีงานศึกษาเชิงพัฒนาสื่อเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวช สร้างความเข้าใจ และให้กำลังใจผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวช เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดนับตั้งแต่หลังทศวรรษ 2560s คือ 11 รายการ จากงานศึกษาภาษาไทยทั้งหมด 13 รายการ โดยประเภทของสื่อที่พัฒนาขึ้นมาในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ในงานศึกษา ได้แก่ วิดีทัศน์ แอนิเมชันขาว-ดำ 2 มิติ แอนิเมชัน 3 มิติ การสื่อสารทางสังคมออนไลน์ และภาพยนตร์สารคดี ซึ่งส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับโรคซึมเศร้า มีงานศึกษาเพียง 1 รายการ ที่มุ่งนำเสนอภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับโรคบุคลิกภาพแปรปรวนแบบก้ำกึ่ง โดยที่งานศึกษาส่วนใหญ่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่สร้างการรับรู้ที่มีผลต่อ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อโรคจิตเวชและผู้ป่วยในทิศทางที่ดีขึ้น

ขณะที่ในโลกริชาการภาษาอังกฤษ พบว่า Van Ta Park ศาสตราจารย์แห่งภาควิชาระบบสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียซานฟรานซิสโก เป็นนักวิชาการที่มีผลงานศึกษาในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ Park และคณะมิได้พัฒนาสื่อขึ้นมาใหม่ ทว่าใช้สื่อบันเทิงที่เป็นที่นิยมในระดับสากล คือ ซีรีส์เกาหลี เป็นสื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีการเผยแพร่ผลการศึกษา 2 โครงการ โครงการแรกเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพจิตอย่างแม่นยำ (precision Mental Health knowledge, attitudes, and behaviors; precision MH-KAB) ในกลุ่มชาวเอเชีย-อเมริกัน ผลการศึกษา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทดสอบ MH-KAB ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 122 คน ทำแบบทดสอบได้คะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่อีกโครงการหนึ่งทดลองใช้ซีรีส์เกาหลีเป็นเครื่องมือในการเสริมความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรังแก (bullying) และสุขภาพจิต โดยมีผู้เข้าร่วมการศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยในแคลิฟอร์เนีย จำนวน 118 คน ผู้เข้าร่วมการศึกษามีอายุเฉลี่ย 22.1 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 83.9) และมีเชื้อชาติเอเชีย-อเมริกัน (ร้อยละ 77.1) เป็นผู้มีส่วนร่วมนเกี่ยวกับโรควิตกกังวล (ร้อยละ 67.8) โรคซึมเศร้า (ร้อยละ 38.1) และเคยถูกรังแกในสถานศึกษา (ร้อยละ 40.8) ผลการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมการศึกษาคะแนนแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการรังแกในโรงเรียน (เช่น เหี่ยว พยาน) และประเด็นสุขภาพจิตได้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังมีผู้เข้าร่วมการศึกษาระบุว่าตนรักและมีความรู้สึกเชื่อมโยงกับซีรีส์เกาหลี และคิดว่าซีรีส์เกาหลีเป็นเครื่องมือที่ดีในการให้ความรู้แก่ประชาชนเชื้อชาติเอเชีย-อเมริกัน ที่จะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาพที่ดี

## สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

### 1) สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาสถานะองค์ความรู้ว่าด้วยภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อจากการรวบรวมงานศึกษาที่เผยแพร่ในช่วง 2 ทศวรรษ คือ ปี 2004-2023 (พ.ศ. 2547-2566) พบงานศึกษารายงานทั้งสิ้น 55 รายการ สามารถจำแนกเนื้อหาตามรายประเด็นได้ ดังนี้

1) ด้านการสื่อสารภาพแทนของโรคจิตเวช จำนวน 37 รายการ (ร้อยละ 67.3 ของงานศึกษาทั้งหมด) สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Wahl (1992) และ Stout et al. (2004) ที่พบงานศึกษาด้านนี้ในสัดส่วนจำนวนมากที่สุด

แนวโน้มผลการศึกษาที่สำคัญ พบว่าในช่วงปี 2017-2023 เริ่มมีงานศึกษาจากเอเชีย รวมถึงมีสัดส่วนจำนวนงานศึกษาการนำเสนอภาพแทนของโรคหลายอัตลักษณ์กระจุกตัวอยู่มาก ทั้งยังมีงานศึกษาที่วิพากษ์องค์ความรู้จากงานศึกษาในช่วงก่อนหน้า ได้แก่ งานศึกษาที่พบว่าตัวละครในสื่อบันเทิงมีอาการตรงตามเกณฑ์วินิจฉัยโรคหลายอัตลักษณ์ใน DSM-5 แม้สื่อจะนำเสนอแบบเกินจริง รวมถึงงานศึกษาที่เสนอว่าการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรคจิตเวชในเชิงบวกและถูกต้องอาจมีได้นำไปสู่การลดการตีตราหรือความรู้ความเข้าใจ เพราะการสื่อสารขึ้นอยู่กับบริบท

2) ด้านผลกระทบของสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคจิตเวชต่อผู้ป่วยและสังคม จำนวน 35 รายการ (ร้อยละ 63.6 ของงานศึกษาทั้งหมด) สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Stout et al. (2004) ที่พบงานศึกษาด้านนี้ในสัดส่วนจำนวนมากเป็นอันดับสอง และมีแนวโน้มจำนวนเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับ Wahl (1992)

ด้านผลกระทบเชิงลบ ที่มีสัดส่วนจำนวนงานศึกษาน้อยกว่าด้านผลกระทบเชิงบวก พบว่า ประเด็นผลกระทบเชิงลบที่ถูกระบุถึงในงานศึกษามากที่สุด คือ การสร้างการรับรู้ที่ผิด ร่อง

ลงมา คือ การตีตรากลัวโทษ และการนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ

ขณะที่ด้านผลกระทบเชิงบวก พบว่า ประเด็นผลกระทบเชิงบวกที่ถูกระบุถึงในงานศึกษามากที่สุด คือ การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง ร่องลงมา คือ การนำไปสู่การเปิดรับ/ยอมรับผู้ป่วย และการเสนอแนวทาง/นโยบายแก้ไข

3) ด้านการใช้สื่อในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับโรคจิตเวชในสังคม จำนวน 21 รายการ (ร้อยละ 38.2 ของงานศึกษาทั้งหมด) ซึ่งสัดส่วนจำนวนงานศึกษาด้านนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากข้อค้นพบของ Wahl (1992) และ Stout et al. (2004) งานศึกษาเชิงพัฒนาสื่อเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวช สร้างความเข้าใจ และให้กำลังใจผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวช ที่เผยแพร่ในภาษาไทยเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดนับตั้งแต่หลังทศวรรษ 2560s ขณะที่งานวิชาการภาษาอังกฤษมุ่งเน้นทดลองใช้สื่อที่มีอยู่ เช่น ซีรีส์เกาหลี ในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับโรคจิตเวชในสังคม

### 2) อภิปรายผลการศึกษา

เมื่อพิจารณาตามข้อเสนอของ Khataniar (2018) ที่เสนอว่า สถานะองค์ความรู้คือการมีอยู่ขององค์ความรู้ที่ไม่อาจแยกขาดจากกระบวนการได้มาซึ่งการรู้ขององค์ประธานผู้ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคม ความรู้ในฐานะตัวบทไม่อาจแยกขาดจากบริบท ในกรณีของสถานะองค์ความรู้ว่าด้วยภาพแทนของโรคจิตเวชในช่วง 2 ทศวรรษ คือ ปี 2004-2023 (พ.ศ. 2547-2566) พบว่าองค์ความรู้ดำรงอยู่ในฐานะการเป็นปากเป็นเสียง (advocacy) ให้แก่อาการ (symptoms) ของโรคจิตเวชที่ถูกนำเสนอในลักษณะเชิงลบโดยสื่อนับตั้งแต่ Stout et al. (2004) นักวิชาการด้านโษษณาผู้ใช้วิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เรื่อยมากระทั่งการมาของ

กระแสแนวทางการศึกษาแบบกึ่งทดลอง (quasi-experiment) ที่ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวช เช่น Park et al. (2019) และ Park et al. (2020) เป็นต้น

งานศึกษาผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา เช่น Stout et al. (2004), Lawson and Fouts (2004) และ Benbow (2007) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตีตราสื่อในฐานะสถาบันทางสังคมที่เผยแพร่ภาพแทนของโรคจิตเวชในเชิงลบ ซึ่งนำไปสู่การตีตราผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวช ขณะที่งานศึกษาแบบกึ่งทดลองมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบย้ำสถาบันสื่อว่าการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชที่ควรจะเป็น (ought to be) เป็นอย่างไร ซึ่งสถานะองค์ความรู้ในฐานะการเป็นปากเป็นเสียงดังกล่าวดำรงอยู่อย่างสืบเนื่องนับตั้งแต่่างงานศึกษาตั้งต้นที่ Wahl (1992) และ Wahl (1995) ผู้เป็นนักจิตวิทยาคลินิก ผู้รู้เห็นท่าทีที่ตักท้วงที่ผู้คนในสังคมมีต่อผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชจากประสบการณ์เชิงประจักษ์ (empirical) ครอบคลุมสถานะนี้ไว้ องค์ความรู้อันเป็นตัวบทดังกล่าวจึงดำรงอยู่ภายใต้การกำกับตัดสินของสถาบันจิตเวชศาสตร์

สถานะองค์ความรู้ว่าด้วยภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อวางอยู่บนสมมติฐาน คือ ภาพแทนที่นำเสนอในสื่อมีผลโดยตรงต่อความรู้ความเข้าใจของผู้รับสื่อ กล่าวคือ ผู้รับสื่อรับเอาภาพแทนที่สื่อนำเสนอในฐานะ “ความรู้” “ความจริง” ดังเช่นข้อสังเกตของ Wahl ใน *Media Madness* ที่ระบุว่าภาพแทนของโรคจิตเวชในรายการโทรทัศน์นำไปสู่ความเข้าใจต่อผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวชของคนในสังคม ในลักษณะเหมารวมและตีตราว่าเป็นดังเช่นภาพแทนที่นำเสนอ ตลอดจนความรู้สึก อับอาย ละอาย และท้อแท้ของผู้ป่วยด้วยโรคจิตเวช อันเป็นปฏิกิริยาจากการรับรู้ทัศนคติเชิงลบที่ตนได้รับจากสังคม (Wahl, 1995) นำมาสู่งานวิจัยอันเป็นหมุดหมายสำคัญของงานศึกษาภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ นับตั้งแต่่างงานของ Wahl

(1992) สืบเนื่องจนถึงงานศึกษาของ Stout et al. (2004) อันมีข้อเสนอช่องว่างการวิจัยว่าควรมีการวิจัยด้านสื่อในฐานะเครื่องมือสร้างการรับรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อโรคจิตเวชในสังคมเพิ่มขึ้น ซึ่งในทศวรรษ 2560s วงการวิชาการไทยดำเนินไปในทิศทางดังกล่าว สะท้อนความตื่นตัวต่อปัญหาสุขภาพจิตในสังคมไทย โดยเฉพาะโรคซึมเศร้า ขณะที่กระแสงานวิจัยด้านนี้ในโลกวิชาการภาษาอังกฤษอยู่บนกระแสหลักความนิยมซีรีส์เกาหลีที่มีศักยภาพในฐานะเครื่องมือสร้างสรรค์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวช (Park et al., 2020) เนื่องจากนำเสนอเนื้อหาที่ช่วยสร้างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเชิงบวกเกี่ยวกับโรคจิตเวช ทั้งยังมีการวางพล็อตที่สร้างความรู้สึกร่วมแก่ผู้ชมจากหลากหลายวัฒนธรรมอย่างแยกคาง (Park et al., 2019)

ในการนี้ เมื่อพิจารณาข้อเสนอเรื่องภาพแทนของ Hall (1997) ภาพแทนของโรคจิตเวชที่ถูกนำเสนอผ่านระบบสัญญาณต่าง ๆ ในสื่อ (media) อันเป็นปฏิบัติการที่นำไปสู่การแบ่งความหมายร่วม (shared meanings) ของที่คนในสังคมมีแนวคิด ความคิด และอารมณ์ ต่อโรคจิตเวชร่วมกันในฐานะสิ่งที่เป็นอื่นจากความปกติ

เมื่อการประกอบสร้างภาพแทนของโรคจิตเวชสามารถนำไปสู่การแบ่งความหมายร่วมของคนในสังคมที่มีต่อโรคจิตเวชได้ งานศึกษาว่าด้วยภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อจึงมีอยู่เพื่อทำในสิ่งที่ Vega-Encabo (2016) เรียกว่าเป็นหน้าที่ทางญาณวิทยา (epistemic authority) โดยนำเสนอจุดยืนทางญาณวิทยา (epistemic position) ต่อสื่อในฐานะสถาบันทางสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมยอมรับหน้าที่ทางญาณวิทยาในการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชที่เสริมสร้าง “ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเชิงบวกเกี่ยวกับโรคจิตเวช” ภายใต้กระแสการตื่นตัวต่อการเพิ่มขึ้นของปัญหาสุขภาพจิตในสังคม เพื่อมิให้ผู้มีอาการของ

โรคจิตเวชรู้สึกแปลกแยกอับอายจนไม่เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู

กระนั้นภาพแทน (representation) อันเป็นการฉายซ้ำ (re) สิ่งปรากฏ (presence) ทว่า ณ ขณะที่การฉายซ้ำเกิดขึ้น กลับเป็นชั่วขณะที่สิ่งที่ปรากฏหรือสิ่งที่ถูกแทน (represented) ดำรงอยู่ ณ ที่แห่งอื่น ภาพแทนและสิ่งที่ปรากฏหรือสิ่งที่ถูกแทนจึงมิใช่สิ่งเดียวกัน

ในกรณีของโรคจิตเวช พยาธิสภาพของโรคจิตเวชที่ถูกต้องปรากฏ (presented) อยู่ใน DSM-5 อันเป็นคู่มือหรือตำราแหล่งที่มาของ “ความรู้” การยืนยันและรับประกันความจริงของความรู้จึงต้องกลับไปอ้างอิงตามตำราเท่านั้น (sola scriptura) แม้ว่าความรู้อันเป็นจริงใน DSM จะถูกปรับปรุงมาแล้วหลายครั้ง (Morse, 2021) เมื่อพิจารณาตามข้อเสนอของ Vega-Encabo (2016) องค์ประธานทางญาณวิทยาของความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวชจึงเป็นสถาบันจิตเวชศาสตร์ ขณะที่ภาพแทนของโรคจิตเวชดำรงอยู่ภายใต้สถาบันอื่น คือ สถาบันสื่อ

“ภาพแทนของโรคจิตเวช” ในสื่อถูกประกอบสร้างขึ้นมาเพื่อดึงดูดผู้รับสื่อ ดังนั้น สื่อ เช่น ข่าว ละคร ภาพยนตร์ หรือแม้กระทั่งการ์ตูนแอนิเมชัน จึงมุ่งเน้นการนำเสนอภาพแทนในลักษณะที่สามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย (target audiences) ได้ เช่น การสะท้อนอารมณ์ ทว่าผลกระทบทางอารมณ์ที่ถูกทำให้สะท้อนเป็นไปได้อย่างหลากหลาย เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล และความอับอาย ดังปรากฏในงานศึกษาในอดีต (Wahl, 1992; Wahl, 1995; Stout et al., 2004; Lawson & Fouts, 2004; Benbow, 2007) หรืออาจนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจ ดังที่ซีรีส์เกาหลีสามารถโน้มน้าวผู้ชมได้ (Park et al., 2019; Park et al., 2020) โดยที่ความถูกต้องตรงกับความรู้ที่ปรากฏในตำราสามารถเป็นไปได้อีกต่อเมื่อการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องไปด้วยกันได้กับการสร้าง

แรงดึงดูดต่อผู้รับสื่อ เพราะสื่อเป็นธุรกิจที่ถูกกำกับภายใต้ระบบทุนนิยมที่ต้อง “ได้กำไร” มิใช่ให้ความรู้ ยกเว้นกรณีสารคดีของ มนต์ศักดิ์ เกษศิริรินทร์เทพ และคณะ (2563)

อย่างไรก็ตาม มีความเป็นไปได้ที่สื่อ “บันเทิง” ที่มุ่งเน้นความบันเทิงอารมณ์ จะนำเสนอภาพแทนโรคจิตเวชอันสะท้อนอารมณ์และเกินจริง ทว่าภาพแทนที่นำเสนอนั้นก็กลับถูกต้องตรงตามตำรา เช่น กรณีภาพแทนของโรคหลายอัตลักษณ์ที่ปรากฏในภาพยนตร์และละครอันเป็นที่นิยม ซึ่ง Cortez (2022) แสดงการวิเคราะห์ให้เห็นความเป็นไปได้ว่าอาจเป็นเพราะองค์ความรู้ใน DSM-5 ยังไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ แม้สื่อจะพยายามนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องตามตำรา และข้อมูลในเชิงบวก กระนั้นอาจมิได้นำไปสู่การรับรู้ในเชิงบวก เพราะการสื่อสารมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงตัวบท เช่น ข้อความ หรือตัวหนังสือ แต่ยังขึ้นกับบริบท เช่น วัฒนธรรม พื้นความรู้ ของผู้รับสื่อ (Van Beveren et al., 2020)

ขณะที่ “โรคจิตเวชของภาพแทน” อันเป็นสิ่งประกอบสร้างในยุคสมัยใหม่ เป็นชื่อเรียกใหม่ของความบ้า (Maj, 2012) ที่ถูกเบียดขับให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เหตุผล และเป็นอื่นจากความปกติในยุคสมัยใหม่ที่ให้คุณค่ากับเหตุผล จึงต้องถูกจัดการภายใต้สถาบันจิตเวชศาสตร์ในฐานะ พยาธิสภาพ (Foucault, 2006) (การนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ ตลอดจนงานศึกษาภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อ รวมถึงการวิจัยนี้ ล้วนวางอยู่บนฐานปฏิบัติการดังกล่าว) กระนั้นการจัดการโรคจิตเวชในปัจจุบันดำเนินการภายใต้ข้อความแห่งเหตุผลแบบทุนนิยม (เช่นเดียวกับภาพแทนในสื่อ) เห็นได้จากความห่วงกังวลขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2004) ที่มีต่อ “ผลกระทบทางเศรษฐกิจของครอบครัว และชุมชนจากภาระในการรักษาและการสูญเสียโอกาสในการทำงาน” รวมถึงการ “เป็นสาเหตุของ

ภาวะทุพพลภาพในประชากรโลก” ของโรคจิตเวชที่ Global Burden of Disease Collaborative Network (2018) ระบุ เพราะเมื่อทุพพลภาพย่อมส่งผลกระทบต่อตั้งที่องค์การอนามัยโลกห่วงกังวล ดังนั้น การไม่ป่วยด้วยโรคจิตเวช หรือเมื่อป่วยแล้วเข้าสู่กระบวนการรักษา หรือแม้จะป่วยก็ยังสามารถหาเลี้ยงชีพได้ จึงเป็นเรื่องสำคัญ

เมื่อโลกขับเคลื่อนด้วยเงิน การนำเสนอข่าวร้ายที่มีลักษณะแบน (flat character) ผู้มีจุดจบอันเลวร้ายด้วยการกลายเป็นโรคประสาทในละครไทย ดังที่ ศิริพร แก้วอาษา และคณะ (2558) เสนอให้เห็น ย่อมดำเนินต่อไปได้ตราบเท่าที่ยังมีฐานผู้ชม รวมถึงกรณีซีรีส์เกาหลีที่สามารถเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวช ดังปรากฏในงานของ Park et al. (2019) และ Park et al. (2020) ก็เป็นไปได้ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน

สื่อจึงเป็นพื้นที่ในการแย่งชิงการสร้าง ความหมายของโรคจิตเวช (บุญยาพร กิตติสุนทโรภาส และนิธิตา แสงสิงแก้ว, 2562) ที่ภาพแทนของโรคจิตเวชสามารถเป็นได้ทั้งผลกระทบจากการทำบาปของปัจเจกบุคคล หรือเป็นการเผยแพร่ปรากฏของปัญหาในระดับที่เหนือกว่าปัจเจกบุคคล เช่น ครอบครัว และสังคม บนฐานของการดึงดูดผู้รับสื่อที่นำไปสู่ผลกำไร

ภาพแทนของโรคจิตเวชอันเป็นการช่วงชิงความหมายของโรคจิตเวชที่ปรากฏในพื้นที่สื่อเป็นสงครามที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อผลกำไร โดยอาจมีบางภาพแทนที่สอดคล้องกับโรคจิตเวชในตำรา และมีบางส่วนที่ไม่ตรงตามตำรา ทว่าตำราที่ถูกอ้างถึงในฐานะที่มาของความรู้ที่เป็นความจริง เคยได้รับการแก้ไขมาแล้วหลายฉบับ และอาจถูกปรับปรุงได้อีก

## ข้อจำกัดของการศึกษา

เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและจำนวนคณะวิจัย กอปรกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาการนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชในสื่อในช่วง 2 ทศวรรษ คือ ปี 2004-2023 (พ.ศ. 2547-2566) อาจมีจำนวนมากกว่าที่คณะวิจัยจะสามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลเพียงแหล่งเดียว จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้อาจไม่ครบถ้วนหรือยังมีช่องว่างของความรู้ที่ยังไม่ถูกนำมาพิจารณา

## ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา และข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากทั้งสถาบันสื่อและสถาบันจิตเวชศาสตร์ล้วนอยู่ภายใต้ข้อความแห่งเหตุผลแบบทุนนิยมเช่นเดียวกัน ดังนั้น ทั้งสองสถาบันจึงควรหาจุดร่วมด้วยการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบนิเวศทางธุรกิจ (ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับมิติทางเศรษฐกิจและการเมือง) ที่เอื้อให้สื่อสามารถนำเสนอภาพแทนของโรคจิตเวชที่นำไปสู่การเสริมสร้าง “ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเชิงบวกเกี่ยวกับโรคจิตเวช”

## กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้และพัฒนาคู่มือสำหรับคนทำงานด้านสื่อเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัย โดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใบรับรองที่ COA No. 301/65 โครงการวิจัยที่ 650271

## เอกสารอ้างอิง

- บุญยาพร กิตติสุนทรโรภาส และนิธิตา แสงสิงแก้ว. (2562). ภาพตัวแทนของตัวละครที่มีภาวะจิตเภทในภาพยนตร์ไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 37(3), 67-80.
- มนต์ศักดิ์ เกษศิริรินทร์เทพ, สมคเน วรวิวัฒน์, และประยูกต์ ศรีทองกุล. (2563). การสื่อสารในภาพยนตร์สารคดีเชิงละครโทรทัศน์สะท้อนชีวิตของผู้ป่วยโรคบุคลิกภาพแปรปรวนชนิดกำกึ่งเรื่อง “ใต้รอยกรีด”. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 19(1), 68-84.
- ศิริพร แก้วอาษา, จารุวรรณ ธรรมวัตร, และราชันย์ นิลวรรณภา. (2558). ตัวละครฝ่ายร้ายในละครโทรทัศน์ ช่อง 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(2), 241-254.
- Benbow, A. (2007). Mental illness, stigma, and the media. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 68(2), 31-35.
- Van Beveren, L., Rutten, K., Hensing, G., Spyridoula, N., Schønning, V., Axelsson, M., Bockting, C., Buysse, A., De Neve, I., Desmet, M., Dewaele, A., Giovazolias, T., Hannon, D., Kafetsios, K., Meganck, R., Øverland, S., Triliva, S., & Vandamme, J. (2020). A critical perspective on mental health news in six European countries: How are “mental health/illness” and “mental health literacy” rhetorically constructed?. *Qualitative Health Research*, 30(9), 1362-1378. <https://doi.org/10.1177/1049732320912409>
- Cortez, R. (2022). *The problem with dissociative identity disorder in the media: Misrepresentation, or inadequate diagnostic criteria?* [Senior theses, University of South Carolina]. South Carolina Scholar Commons.
- Foucault, M. (2006). *History of madness* (J. Murphy & J. Khalfa, Trans.). Routledge.
- Global Burden of Disease Collaborative Network. (2018). *Global Burden of Disease Study 2017: All-cause mortality and life expectancy 1950-2017*. Institute for Health Metrics and Evaluation.
- Hall, S. (Ed.). (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Publications; Open University Press.
- Khataniar, A. (2018). The idea of knowledge: A philosophical attempt towards a provisional definition. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 5(7), 1142-1148. <http://www.jetir.org/papers/JETIR180Z058.pdf>
- Lawson, A., & Fouts, G. (2004). Mental illness in Disney animated films. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 49(5), 310-314. <https://doi.org/10.1177/070674370404900506>
- Maj, M. (2012). From “madness” to “mental health problems”: Reflections on the evolving target of psychiatry. *World Psychiatry*, 11(3), 137-138. <https://doi.org/10.1002/j.2051-5545.2012.tb00113.x>
- Morse, M. (2021). *A critical history of the DSM*. Medium. <https://queeringthedots.medium.com/a-critical-history-of-the-dsm-a247590e8e9e>

- Park, V. M. T., Diwata, J. S., Win, N., Vy, T., Nam, B., Rajabally, W., & Jones, V. C. (2020). Promising results from the use of a Korean drama to address knowledge, attitudes, and behaviors on school bullying and mental health among Asian American college-aged students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5). <https://doi.org/10.3390/ijerph17051523>
- Park, V. M. T., Olaisen, R. H., Vuong, Q., Rosas, L. G., & Cho, M. K. (2019). Using Korean dramas as a precision mental health education tool for Asian Americans: A pilot study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(11). <https://doi.org/10.3390/ijerph16112046>
- Stout, P. A., Villegas, J., & Jennings, N. A. (2004). Images of mental illness in the media: Identifying gaps in the research. *Schizophrenia Bulletin*, 30(3), 543-561. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a007099>
- Vega-Encabo, J. (2016). The concept of knowledge: What is it for?. *Disputatio*, 8(43), 187-202. <https://doi.org/10.2478/disp-2016-0011>
- Wahl, O. F. (1992). Mass media images of mental illness: A review of the literature. *Journal of Community Psychology*, 20(4), 343-352. [https://doi.org/10.1002/1520-6629\(199210\)20:4<343::AID-JCOP2290200408>3.0.CO;2-2](https://doi.org/10.1002/1520-6629(199210)20:4<343::AID-JCOP2290200408>3.0.CO;2-2)
- Wahl, O. F. (1995). *Media madness: Public images of mental illness*. Rutgers University Press.
- World Health Organization. (2004). *Prevention of mental disorders: Effective interventions and policy options*. World Health Organization.